

Ключевые слова: *половое воспитание, сексуальное просвещение, половые отношения, пол, подростковая беременность, скандинавские страны, Норвегия, Швеция.*

SUMMARY

G. Grabova. Formation of sex education system in Scandinavian countries (Norway, Sweden).

The article deals with Scandinavian model of sex education of secondary school pupils. The process of formation of sex education system in such Scandinavian countries as Norway and Sweden and their peculiarities are described in the article. Expediency of introduction of positive Scandinavian experience into Ukrainian system of education is grounded.

Key words: sex education, sex enlightenment, sexual relationship, sex, teenage pregnancy, Scandinavian countries, Norway, Sweden.

УДК 378(73)

О. М. Зіноватна

Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького

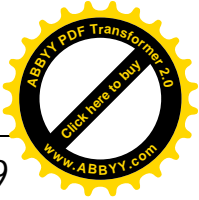
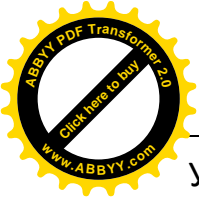
МАГІСТРАТУРА ЯК БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ США

У статті розглядається місце магістратури та її функції в системі вищої освіти США. Описується цільова відмінність між рівнями бакалаврату і магістратури, зазначається зв'язок магістерського рівня з докторантурою, роль магістерського ступеня для ліцензування певних професій, а також його взаємозв'язок з постбакалаврськими сертифікатними програмами. У такий спосіб розширюється традиційне уявлення про роль магістратури як освітнього рівня.

Ключові слова: *США, магістратура, післядипломна освіта, сертифікатні програми.*

Постановка проблеми. Інтеграція України в європейський освітній простір поставила питання реструктуризації системи вищої освіти, її оновлення згідно з вимогами часу. Оскільки у Болонських документах наголошується збереження національної своєрідності кожної країни-учасниці, то перед освітянами постає нелегка задача зберегти найкращі вітчизняні здобутки та вдало інтегрувати елементи провідного закордонного досвіду.

Важливими питаннями ступеневої освіти є місце магістратури в системі ступенів вищої освіти, структурно-змістовна диверсифікація бакалаврського та магістерського рівнів, освітня місія магістерських програм. Забезпечення якісної освіти магістерського рівня стає все більш актуальним, особливо в контексті прийняття Міністерством освіти та науки

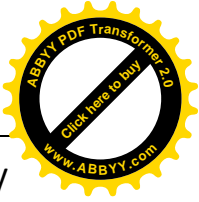
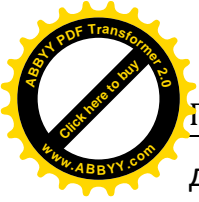

України Концепції організації підготовки магістрів в Україні (наказ № 99 від 10.02.2010 р.). Вирішення цієї проблеми спонукає звернутися до досвіду магістерської освіти в інших країнах, зокрема в США, оскільки американська магістратура успішно існує понад 200 років та характеризується найбільшим розмаїттям напрямів підготовки, освітніх програм, форм навчання, а також різноманітними функціями в системі вищої освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Проблемам освіти магістерського рівня присвячено ряд публікацій. Про необхідність диверсифікації бакалаврської та магістерської освіти як традиційного і новаційного рівнів обґрунтовано у статтях Г. Клочка та В. Моринця. Проблеми підготовки магістрів за конкретними напрямами розкриваються у доробках таких дослідників: педагогіка (В. Берека, С. Вітвицька), філологія (Г. Клочек), економіка (В. Кривошей, В. Оспіщев), фізична підготовка (Н. Бішевець, Т. Хабінець). Особливості вищої освіти США вивчали Л. Пуховська (педагогічна освіта, ступенева освіта педагогів), О. Романовський (підприємницька освіта), А. Піскунов (ступенева освіта та кредитна система). Дослідження освіти магістрів управління освітніми установами в США проводила С. Бурдіна, охарактеризувавши магістерську підготовку в Сполучених Штатах як м'яку (відкриту) модель навчання.

Серед американських дослідників варто виділити Дж. Глазер-Раймо (J. Glazer-Raymo), яка досліджувала магістерську освіту на федеральному рівні. Результати її двох досліджень показали інноваційність магістерських програм (1986 р.) та зростаючу професіоналізацію магістерського рівня (2005 р.). Інший аналіз магістерських програм, виконаний К. Конрадом (С. Conrad), Дж. Говорт (J. Haworth) та С. Міллар (S. Millar), доводить, що не дивлячись на постійну критику, магістратура у США користується попитом, виконуючи різноманітні освітні функції [2]. У залежності від цільового призначення та організації навчального процесу було визначено чотири типи магістерських програм, а також запропоновано ідеалізований тип, як узагальнення їхніх найкращих рис.

Мета статті. Здійснений аналіз джерел свідчить, що місце освіти магістерського рівня у системі вищої освіти США, окремо не висвітлювалось. Тому, враховуючи важливість вивчення освітніх процесів у зарубіжних країнах, усвідомлення їхніх глибинних чинників, завданням

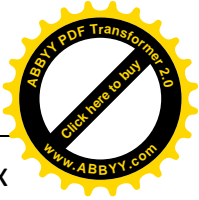
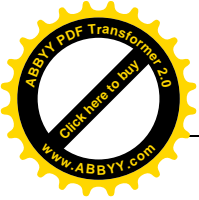

даної публікації став теоретичний аналіз функцій магістерського ступеня у системі вищої освіти США.

Виклад основного матеріалу. Магістерський ступінь є глибоко вкоріненим у культуру вищої освіти Сполучених Штатів. Урочисте присудження цього ступеню на випускній церемонії є важливим ритуалом, який символізує набуття важливого соціального статусу – освіченої особи, яка спромоглася втілити в життя американську мрію. Недарма магістерський ступінь відноситься до післядипломного (graduate) циклу вищої ступеневої освіти, до якого також належить і докторський ступінь.

Головна різниця між додипломними та післядипломними освітніми циклами полягає в цільових настановах студентів. Якщо для студентів додипломного циклу, тобто бакалаврів, головним чином важливо отримання знань та здобуття ступеню вищої освіти як такого, то для студентів післядипломних програм магістерський або докторський ступінь є необхідною умовою для здійснення успішної кар'єри [1, 73]. Ця особливість пояснюється тенденцією американської системи освіти відкладати остаточне професійне визначення до післядипломного рівня. Зазвичай студенти продовжують навчання на післядипломному рівні маючи певний досвід роботи та визначившись, яка професія є їхнім покликанням.

У контексті післядипломної освіти виділяють дві освітні функції магістерського ступеню в залежності від його зв'язку з докторською програмою. Якщо магістерська програма пропонується дослідницьким університетом, який також пропонує і докторантуру з цього напрямку / спеціальності, то магістратура може становити сходинку до докторської програми, тобто бути проміжним (intermediate) ступенем. Типова докторська програма складається з трьох частин – аудиторного навчання та комплексних екзаменів (coursework), написання теоретичної частини дисертації і її передзахисту (early dissertation), завершення дисертації та її публічного усного захисту (late dissertation) [6, 966]. Аудиторне навчання триває близько двох років і за змістом може збігатися з магістерською програмою. У такому випадку магістерська програма «приходить на допомогу» як аудиторне навчання. Недарма, К. Конрад, Дж. Говорт та С. Міллер назвали такий тип «допоміжним» (ancillary). Магістерські програми такого типу базуються на традиційній моделі навчання, орієнтованій на теоретичні знання, набуття дослідницьких умінь, розвиток критичного мислення [2, 151].

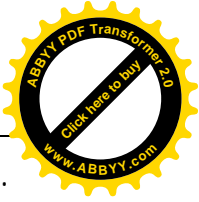
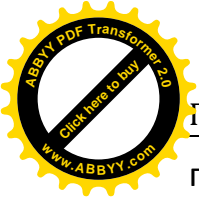

Окрім цього, існують випадки, коли докторанти з певних причин не спромоглися перейти до безпосередньої роботи над дисертацією, проте успішно закінчили аудиторне навчання. За таких умов надається магістерський ступінь, який іронічно називається освітянами «втішним призом».

У деяких університетах магістерські програми не передбачають продовження навчання у докторантурі, тому такий магістерський ступінь називається остаточним (terminal). До таких магістерських програм може мати місце «споживацьке ставлення» з боку адміністрації освітнього закладу. Воно має прояв у вигляді нерівномірного розподілу коштів. Стипендії та гранти для навчання на магістерському рівні надаються вкрай рідко, на відміну від докторантури, яка зазвичай цілком фінансується університетом [4]. Навчання в магістратурі є достатньо дорогим, у приватному університеті може становити \$ 50 000 за рік. Отже, магістерські програми приносять непоганий прибуток коледжам та університетам, проте ці кошти йдуть, головним чином, на фінансування науково-дослідницької роботи в докторантурі. У освітньому дискурсі навіть вживається вираз «дійні корови» (cash cows) у відношенні до студентів таких магістерських програм.

Як уже згадувалось, для деяких професій магістерський ступінь є остаточним, для деяких узагалі єдино можливим, оскільки, наприклад, для такої спеціальності як «Переклад на конференціях» пропонується не бакалаврська, а тільки магістерська програма [7]. Проте для багатьох професій остаточний магістерський ступінь виконує функцію сертифікації. На відміну від України, де програми бакалавра і магістра називаються «освітньо-кваліфікаційними рівнями», тобто одночасно визначають рівень освіти та присвоєну кваліфікацію, у Сполучених Штатах йде мова про освітній ступінь, тобто засвідчується лише здобута освіта. Кваліфікація визначається за допомогою ліцензування. Ліцензування потребують професії вчителя, соціального робітника, архітектора тощо. Наприклад, учитель без ступеня магістра має раз на декілька років складати кваліфікаційний екзамен та отримувати тимчасову ліцензію, в той час, як учитель з магістерським дипломом може отримати постійну ліцензію (у залежності від штату).

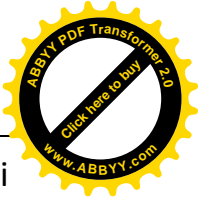
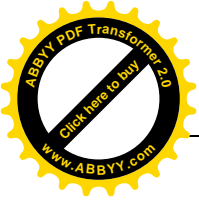
Магістерський ступінь виконує важливі функції не лише у

післядипломній, але і в постбакалаврській (postbaccalaureate) освіті. До постбакалаврату належать магістерські програми та постбакалаврські сертифікатні програми, які не призводять до отримання жодного ступеня [8, 3]. Якщо магістерські програми мають за мету поліпшення професійної практики та дослідження загального контексту професійної проблематики з наукової точки зору, то сертифікатні програми, у свою чергу, сфокусовані не на загальній професійній підготовці, а на актуальних проблемах та практичних аспектах діяльності конкретної професії, галузі промисловості чи компанії.

Кожна сертифікатна програма розглядає доволі специфічну тему зазвичай прикладного характеру, тобто нагадує міні-курс або навчальний кредит. Варто нагадати, що кредит є одиницею трудомісткості курсу, кількісним показником, який може накопичуватися. Досягнення встановленої кількості кредитів означає завершення освітньої програми. Узагальнюючи можна сказати, що елементи магістерської програми, яка зазвичай складається із 32–60 кредитів, можуть адаптуватися як сертифікатні програми або, навпаки, накопичення певної кількості кредитних сертифікатів може призвести до отримання професійного ступеня. У свій час, остання ідея набула розвитку: було запропоновано створити «банк кредитів», де певна кількість сертифікатів може відповідати професійному ступеню. Ідея полягала у поступовому накопиченні дипломів та сертифікатів з різних джерел. Коли накопичується визначена кількість кредитів, має видаватися «готівка» у вигляді ступеню.

Ця пропозиція здається привабливою, оскільки упорядкований набір сертифікатів надає більш точну інформацію про те, якими знаннями і вміннями володіє конкретна особа. По-друге, роботодавцям вигідніше оплачувати відносно дешеві короткотривалі тренінги, а не дорогі довготривалі магістерські програми. Проте недолік цієї ідеї полягає в тому, що під час додавання частин сумарним способом ігноруються їхні взаємозв'язки, що впливає на програмну цілісність. Результатами подібної фрагментації може бути тип працівників, які постійно осучаснюють власні знання та ознайомлюються з найостаннішими технологіями, проте мають непевне уявлення, як, чому, для якої цілі все це разом працює [там само, 7]. Нестача ширшої перспективи у деяких практично спрямованих програмах та складність її забезпечення за допомогою низки непов'язаних начальних курсів викликають певні занепокоєння.

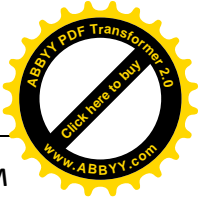
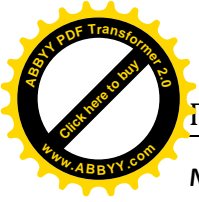

Разом з кредитними сертифікатними програмами існують і безкредитні. Безкредитна постбакалаврська освіта охоплює широку низку курсів, семінарів, симпозіумів та інших навчальних заходів, які проводяться в університетах чи інших організаціях (наприклад, у професійних спілках чи корпораціях) з метою допомогти студентам розширити знання, набути певних вмінь або підвищити кваліфікацію. Безкредитні навчальні курси можуть бути пов'язаними з освітніми програмами, проте вони не відображаються у додатку до диплома та не переносяться до інших програм, лише засвідчуються сертифікатами.

У цілому, постбакалаврські сертифікатні програми становлять один із швидкозростаючих секторів вищої освіти США. Вони можуть носити різні назви: сертифікатна програма (certificate program), дипломна програма (diploma), сертифікат післядипломного навчання (certificate of graduate study), сертифікат поглибленого післядипломного навчання (certificate of advanced graduate study), програма професійного розвитку (professional development program) тощо. Сертифікатні програми приваблюють і студентів, і роботодавців за багатьма причинами. По-перше, вони короткострокові, зазвичай декілька днів чи тижнів. По-друге, вони дуже специфічні, тобто розглядають обмежену тему, тому легко визначити обсяг вивченого матеріалу і набуті вміння. По-третє, вони уможливають використання різних способів подання навчального матеріалу, особливо у режимі он-лайн або асинхронно. Найпопулярнішими групами навчальних дисциплін, з яких пропонуються сертифікатні програми, є комерційна діяльність, інформаційні та медичні науки [9, 242].

Проблематичними аспектами сертифікатних програм є відсутність стандартизованих вимог та контролю за якістю. Зазвичай репутація організації, що пропонує сертифікатні програми, слугує показником і, іноді, гарантією якості. Часто існує необхідність попереднього обговорення з роботодавцем визнання компанією такого типу сертифікатної програми [5]. Проте, звичайно, необхідність таких «переговорів» ставить під сумнів вартість конкретних сертифікатних програм на загальнонаціональному ринку праці.

Наприкінці 1990-х років існувало побоювання, що сертифікатні програми можуть «поглинути» існуючі ступеневі програми [8, 9]. Протилежним поглядом було, що запровадження сертифікатних програм

може, навпаки, зміцнити магістерські програми, слугуючи вербувальним майданчиком майбутніх магістрантів [9, 251–252]. Наразі практика показує «мирне» співіснування магістерських та постбакалаврських сертифікатних програм у системі постбакалаврської освіти.

Висновки. Магістерська освіта займає центральне місце у системі вищої освіти США. Ще у 1959 р. критик магістерської освіти іронічно назвав цей ступінь «усім для всіх» [3, 133]. П'ятдесят років потому можна з упевненістю і без іронії сказати, що так воно і є. Наразі магістратура виконує низку важливих функцій у залежності від галузі, типу освітнього закладу та інших факторів. Для більшості освітніх закладів магістерські програми є основним джерелом прибутку через зростаючу популярність магістерської освіти та обмежену кількість грантів та стипендій.

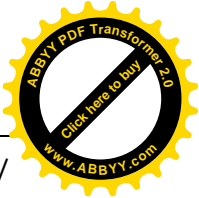
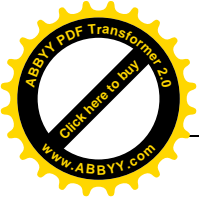
Для бакалаврів з досвідом роботи та усвідомленням бажаного кар'єрного шляху магістратура є засобом набуття поглибленої професійної підготовки, а також встановлення необхідних зв'язків та знайомств пов'язаних з професією. Для докторантури магістратура може слугувати як інструмент «відсіву» нездібних студентів, як ґрунтована підготовка до написання дисертації, а також як диплом, що засвідчує виконану підготовчу роботу, у разі неможливості написання дисертації.

Ліцензування низки професійних діяльностей також є функцією магістерського ступеня, або навіть єдино можливим дипломом для роботи у певній галузі, як, наприклад, за професіями бібліотечної справи. Отримання магістерського ступеню з таких професій усуває необхідність періодичного ліцензування у відповідних органах.

Нарешті, у системі постбакалаврської освіти, елементи або кредити, які входять до складу магістерських програм, можуть використовуватись як основа для постбакалаврських сертифікатних програм. Отже, магістратура відіграє важливу роль у системі неперервної освіти, установлюючи зв'язки між різними освітніми рівнями і професійною діяльністю як системотворчий елемент.

ЛІТЕРАТУРА

1. Cartter A. Ph.D.s and the Academic Labor Market. / Alan Cartter. – New York: McGraw-Hill, 1976. – 120 p.
2. Conrad C. A Silent Success. Master's Education in the United States / Clifton Conrad, Jennifer Haworth, Susan Millar. – Baltimore and London : the Johns Hopkins University Press, 1993. – 342 p.

3. Elder J. Reviving the Master's Degree for the Prospective College Teacher / John P. Elder // Journal of Higher Education. – 1959. – № 30. – PP. 133 – 136.
4. Fairfield H. Master's Degrees Abound as Universities and Students See a Windfall [Електронний ресурс] / Hannah Fairfield. – New York Times, 12.09.2007. – Режим доступу до статті : <http://www.nytimes.com/2007/09/12/education/12masters.html>
5. Goettel D. What is a Certificate Program? [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.wisegeek.com/what-is-a-certificate-program.htm>
6. Helland P. Graduate School Training. / Patricia A. Helland // Encyclopedia of Education [ed. by J. Guthrie]. – USA: Macmillan Reference Library, 2003. – PP. 965 – 967.
7. Interpreting Courses in the USA [Електронний ресурс] / Axis Translations. Режим доступу : http://www.axistranslations.com/courses-london_files/interpreting-courses_america.htm
8. LaPidus J. Postbaccalaureate and Graduate Education: A Dynamic Balance / Jules LaPidus // Postbaccalaureate futures: new markets, resources, and credentials / ed. by K. Kohl and J. LaPidus. – American Council on Education/Oryx Press series on higher education, 2000. – P. 3 – 9.
9. Patterson W. Certificate Program Snapshots / Wayne Patterson // Postbaccalaureate futures: new markets, resources, and credentials / ed. by K. Kohl and J. LaPidus. – American Council on Education/Oryx Press series on higher education, 2000. – P. 239 – 253.

РЕЗЮМЕ

О. М. Зиноватна. Магистратура как многофункциональный уровень ступенчатого образования США.

В статье рассматривается место магистратуры и ее функции в системе высшего образования США. Описывается отличие образовательных целей бакалаврского и магистерского уровней, указывается связь магистерского уровня с докторантурой, роль магистерской степени при лицензировании определенных профессий, а также ее взаимосвязь с постбакалаврскими сертификатными программами. Таким образом, расширяется традиционное представление про роль магистратуры как образовательного уровня.

Ключевые слова: США, магистратура, последипломное образование, сертификатные программы.

SUMMARY

O. Zinovatna. Master's education as multifunctional tier of degree education in the United States.

The article analyses the placement of master's education and its functions within the U. S. higher education system. It diversifies the goals of bachelor's and master's education, dwells on the pre-doctoral role of some master's programs, on the function of professional certification, as well as on its connection with postbaccalaureate certificate programs. As a result, the article expands the traditionally-held idea about the role of master's education.

Key words: the USA, master's degree, graduate education, certificate programs.